

ІЛЮЗІЯ ВИБОРУ: СТУДЕНТА, УНІВЕРСИТЕТУ.

Вінницький національний технічний університет

Анотація В статті розглядається проблема реалізації права студентів вибору навчальних дисциплін. Аналізуються університетські підходи реалізації такого права студентів і як студенти користуються наданими можливостями.

Ключові слова: вибір, свобода, вибіркова дисципліна, студент, університет

Abstract The article considers the problem of realization of students' right to choose academic disciplines. University approaches to the realization of this right of students and how students use the opportunities are analyzed.

Keywords: choice, freedom, elective discipline, student, university

Зазвичай пересічний громадянин вважає, що йому потрібна свобода. Він бажає сам робити вибір чим йому займатися, як відпочивати, що читати, кого слухати і т.п. Але чи справді цей «пересічний громадянин» готовий здійснювати усвідомлений вибір, чи він хоче докладати зусилля, щоб робити подібний вибір?! У багатьох ситуаціях як особистого характеру, так професійного, загально суспільного людина уникає вибору, перекладає цей вибір на «випадковість», на «течію життя» чи якийсь колективний суб'єкт. Чим зумовлюється таке байдуже ставлення до можливості реалізації свого вільного вибору?

На заявлене питання в попередньому абзаці складно дати відповідь загалом. Спробуємо зробити це на прикладі конкретної ситуації з університетського життя, не претендуючи на широкі узагальнення, але з претензією на оцінку стану сучасної університетської освіти України в певній локалізації.

Відповідно до нормативних актів щодо вищої освіти в українських університетах останніми роками все більшого поширення набула практика вільного вибору дисциплін студентами, яка ґрунтується передусім на положенні Закону України Про вищу освіту, Стаття 62. Права осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, пункт 15) вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу [1]. Університети розробили відповідні положення про вільний вибір дисциплін, детальніше можна ознайомитися з конкретними варіантами реалізації тут [2,3, 4, 5, 6,7]. Всі ці кроки спрямовані на забезпечення можливості формування індивідуальних освітніх траєкторій студентів. Що в свою чергу розширить різноманітність набору знань, навичок, вмінь, компетентностей випускників відповідних освітніх програм, спеціальностей і буде дуже доречним у нашому мінливому світі, який відійшов від стандартів жорстко уніфікованої освіти середини ХХ століття.

Отже намір держави цілком зрозумілий, відповідно до тенденцій ринку праці та взагалі до ключових, фундаментальних характеристик сучасного суспільства з його індивідуалізацією, необхідно створити освітні умови, які дозволять отримувати у вигляді продукту університетів більш різноманітних фахівців.

Наскільки ж готові університети та студенти до такої ситуації? Формально-юридично університети виконали вимоги законодавства, бо ж не пройдеш акредитацію, коли не буде 25 відсотків вибіркової дисциплін у навчальному плані відповідного студента. Вище наведені посилання на Положення про вільний вибір дисциплін є свідченням реалізації відповідних вимог закону про вищу освіту. Але суть цього вільного вибору, як завжди, ховається в деталях.

Класичний вільний вибір дисципліни полягає в тому, що студент записується на курс із переліку запропонованих (є певна кількість місць, яка обмежує кількість бажаючих). У такому випадку реалізовується саме індивідуальне бажання студента, пам'ятаємо про термін «індивідуальна освітня траєкторія студента».

Як же часто відбувається в українських університетах вільний вибір дисциплін: група студентів вибирає (кожен індивідуально) з переліку дисциплін, що пропонуються. І вивчають всі студенти даної групи ту дисципліну, яка набрала найбільшу кількість голосів. Наприклад, ситуація, група з 20 студентів зробила такий вибір: дисципліна «А» - 8 студентів, дисципліна «Б» - 6 студентів, дисципліна «В» - 5 студентів, дисципліна «Г» - 3 студентів. Так закінчується індивідуальна освітня траєкторія, і не важливо, що в інших кількох групах даної спеціальності, ми вже не кажемо про інші спеціальності, про інші факультети, є достатня кількість студентів для формування повноцінної групи для вивчення тієї чи іншої вибраної дисципліни. Бо ж у варіанті більшості голосів у групі по тій чи іншій дисципліні просто й легше формувати деканатам навантаження та розклад, - це чи не найголовніший аргумент у такому підході. Але такий підхід руйнує в самій основі задум, який був сформований у Законі про вищу освіту щодо вільного вибору дисциплін! Це про ілюзію вибору, яку творять університети.

Ілюзія вибору з боку студентів. Відповідними нормами закону та положеннями університетів студенти мають право вільного вибору дисциплін. Наскільки вони ним користуються? На жаль маємо ситуацію, що опція вільного вибору дисциплін для багатьох студентів, м'яко кажучи, не актуальна. Вона часто їм не потрібна, їм часто байдуже, що ж там буде вивчатися. Можливо це лише окрема думка, окремої людини, невеличкий фрагмент дещо іншої загальної картини?

Для того, щоб робити вибір, потрібно познайомитися з «товаром», який ти будеш вибирати. Ось приклад з власного досвіду по кафедрі філософії та гуманітарних дисциплін ВНТУ. Було вісім презентаційних зустрічей на яких викладачі кафедри представляли свої курси, потоки студентів склалися з 80-120 осіб. Середній показник відвідуваності цих презентацій склав 30-40 осіб. Тож можна уявити собі наскільки усвідомленим був вибір загалом з боку переважної більшості студентів і наскільки для них важливими є ті дисципліни, які вони вивчають.

Ще один конкретний приклад, щодо зацікавленого/незацікавленого вибору дисципліни. Несподівано, авторів даного матеріалу надали можливість одноразового прочитання вибіркової дисципліни в наступному навчальному році на певному факультеті. Це станеться лише в наступному році, бо щось там так склалося з навчальним планом.

Автор даного матеріалу вирішив надати студентам максимальну можливість вибрати, що ж їм послухати з загальної тематики, яку може запропонувати кафедра філософії та гуманітарних дисциплін. І до моменту виставлення силабусу певної дисципліни було запропоновано короткі анотації кількох можливих курсів:

МОЖЛИВИ

курси до студентів ФМІБ 2-го курсу,

які будуть вивчатися на 3-му курсі в осінньому семестрі 2022-2023 н.р.

Основи гнучкого та креативного мислення

Розглянемо ключові характеристики мислення, причини шаблонності людських міркувань, фактори, що сприяють кристалізації мислення.

Відмінності між гнучкістю мислення та креативністю. Способи та засоби тренування гнучкості мислення. Форми, вправи для розвитку креативності. Креативність у професійній діяльності.

Емоційний інтелект у діловій сфері

Розглянемо феномен емоційного інтелекту, його ключові компоненти: само розуміння, емпатія, адаптаційні здібності, антистресовий потенціал, загальний настрій (оптимістичність). По практикуємо способи та засоби розвитку емоційного інтелекту. Охарактеризуємо як емоційний інтелект проявляється (позитивно/негативно) в діловій сфері.

Дизайн мислення

Дизайн-мислення - це підхід до вирішення певної задачі, який базується на методології проектування рішень з фокусом на потреби людини, як кінцевого споживача продукту чи сервісу.

Розглянемо основні етапи дизайн-мислення, їх характеристики та його застосування в бізнесі, адміністративному управлінні. По практикуємо застосовувати дизайн-мислення на конкретних задачах.

Релігія і економіка: традиції та сучасність

Розглянемо ключові положення провідних релігій світу, їх ставлення до приватної власності, до виробничих і торгівельних процесів.

Охарактеризуємо залежності між релігійними свободами й свободами підприємницької діяльності милого та сучасного.

Еристика

Суперечка як предмет еристики. Типи, стадії суперечки. Складники та контекст аргументації. Алгоритм аналізу аргументації. Дедуктивна, правдоподібна, індуктивна аргументація.

Правила та помилки в суперечці. Прийоми впливу в суперечках. Вербальний та невербальний прийом впливу в професійному спілкуванні.

Студентам було запропоновано проголосувати через гугул-форму (що ж їм більше подобається, який же силабус варто розробляти):

https://docs.google.com/forms/d/1cptmBiFZybgkQYWvB2b91KvNk1uhhbb_4JDxYgwyE/edit

З 123 студентів потоку (кожному було надіслано через університетську систему повідомлення) в опитуванні взяли участь аж 13 осіб. Результати опитування такі:

Емоційний інтелект у діловій сфері - 69,2%;

Основи гнучкого та креативного мислення – 23,1%;

Релігія і економіка: традиції та сучасність – 7,7%.

На презентації курсів, окрім мого «Емоційний інтелект у діловій сфері» був запропонований ще курс «Риторика:формула успіху», на цю презентацію завітало 34 студенти, вони власне й потім переглянули силабус, як свідчить лічильник (показник 35 зумовлений відвідуванням силабусу заступником декана факультету, якому пропонувався даний курс).

Конструктор навігатора навчальних ресурсів дисципліни: "Емоційний інтелект у діловій сфері"

Спеціальність: М (Менеджмент. Логістика.)
ЕК (Економіка.)
МІТ (Менеджмент. Менеджмент інформаційних технологій.)
МВКД (Менеджмент. Менеджмент виробничої та комерційної діяльності.)
МЗД (Менеджмент. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності.)
МР (Маркетинг.)
МФК (Менеджмент. Менеджмент фінансово-кредитної діяльності.)
П (Підприємництво, торгівля та біржова діяльність.)

Семестр: 6

Викладачі: Теклюк Анатолій Іванович

Метод, матеріали: Представлені на сайті Кафедра Філософії та гумантарних наук

Додайте до навігатору навчальні матеріали з цих джерел:

тема мій репоз. матеріали колег файловий архів тести посилання навч. репоз.

Код	№	Матеріали моїх колег	Назва	Автор	Тип	Вид	Нагад.	Рейт	Виб.	Ред.	Вид.
1941298			Емоційний інтелект у діловій сфері	Теклюк А.І.	pdf	Сил		35			

Для прикладу ще подамо результати ознайомлення з силабусом курсу «Засоби протидії маніпуляціям свідомістю». Цей курс для вибору пропонувався серед інших курсів для 1280 студентів.

Конструктор навігатора навчальних ресурсів дисципліни: "Засоби протидії маніпуляціям свідомістю"

Спеціальність: ПІ (Інженерія програмного забезпечення.)
 БС (Кибербезпека. Кибербезпека критичних систем.)
 КІ (Комп'ютерна інженерія.)
 БС (Кибербезпека. Безпека інформаційних і комунікаційних систем.)
 СП (Комп'ютерна інженерія. Системне програмування.)

Семестр: 2

Викладачі: Теклюк Анатолій Іванович

Метод, матеріали: Представлені на сайті Кафедра Філософії та гуманітарних наук

► Редагувати

► Переглянути

► До списку

► На сайті каф.

Додайте до навігатора навчальні матеріали з цих джерел:

тема мій репоз. матеріали колег файлового архів тести посилання навч. репоз.

Код	№	Назва	Автор	Тип	Вид	Нагад.	Рейт	Виб.	Ре
1921127	▲▼	Лабіринт_Маніпулятора_гра		docx			16	○	
1913555	▲▼	Програма дисципліни "Засоби протидії маніпуляціям свідомістю"	Теклюк А.І.	pdf	РПр		150	○	
1912721	▲▼	ЗПМС_презентація_курсу_2022		ppt			14	○	
1871140	▲▼	Засоби протидії маніпуляціям свідомістю	Теклюк А.І.	pdf	Сил		489	○	

У цьому випадку маємо дещо кращий показник у порівнянні з ознайомленням, ніж з курсом «Емоційний інтелект у діловій сфері». Вибір дисципліни, здійснювали 38,2% студентів, які познайомилися з си́лабусом дисципліни, інші робили свій вибір (або взагалі не брали участь) без ознайомлення з «товаром», тобто по суті купували kota в мішку. На цій підставі можемо констатувати, що переважна більшість студентів здійснює вибір дисциплін, що пропонуються в межах вільного вибору студента, без належного ознайомлення зі змістом си́лабусів подібних дисциплін, що такий вибір для них не є важливим і їм байдуже, яка ж саме дисципліна буде вивчатися.

Отже, можемо констатувати, що формально можливість вільного вибору дисциплін існує, що фактично цей вільний вибір дисциплін (у частині університетів) перетворено з вільного вибору окремого студента на вибір академічної групи, що на нашу думку не відповідає духу відповідного положення Закону України про вищу освіту. І ще, значна частина студентів не користується можливістю вільного вибору дисциплін або робить це без належного аргументування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERECES

1. ЗАКОН УКРАЇНИ Про вищу освіту // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
2. Положення про реалізацію права на вільний вибір навчальних дисциплін здобувачами вищої освіти КПІ ім. Ігоря Сікорського// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Положення про забезпечення права студентів на вибір навчальних дисциплін і порядок формування індивідуального навчального плану студента в Національному аерокосмічному університеті ім. М. С. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»// <https://khai.edu.ua/university/normativna-baza/polozheniya/polozhennya-yaki-regulyuyut-poryadok-zdiysnennya-osvitnogo-procesu/polozhennya-pro-zabezpechennya-prava-studentiv-na-vibir-navchalnih-disciplin/>
4. Положення про порядок реалізації здобувачами вищої освіти НУ "ОЮА" права на вільний вибір дисциплін // <https://www.onua.edu.ua/ua/doc-education-ukr/5558-polozhennya-pro-poryadok-realizatsiji-zdobuvachami-vishchoji-osviti-nu-ouua-prava-na-vilnij-vibir-distiplin>
5. Положення про порядок забезпечення права студентів і аспірантів ХНТУ на вільний вибір дисциплін.// <http://kntu.net.ua/index.php/ukr/Osvitnij-proces/Vil-nij-vibir-studenta/Polozhennya-pro-vil-nij-vibir-disciplin>
6. ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ВИВЧЕННЯ ВИБІРКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН (ДОДАТКОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ, СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ) У ВІННИЦЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО // <https://vspu.edu.ua/content/img/education/graph/p7.pdf>
7. ПОЛОЖЕННЯ про реалізацію права здобувачів вищої освіти на вибір навчальних дисциплін в Сумському державному університеті // <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=8c840893-6361-ec11-911b-d4856459ca35&kind=1>

*Теклюк Анатолій Іванович кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.
 Ел. адреса: gcvr216@gmail.com*

Tekliuk Anatolii – Phd of philosophy, associate professor of the Philosophical Department in Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.
E-mail: gcvr216@gmail.com